

Rapporten All-Archeo bv 2698

Archeologienota met beperkte samenstelling
Wilrijk – Keizershoevestraat 15

Natasja Reyns

Bornem
2026

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2026/12.807/154

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	8
2.3	Onderzoeksopdracht	9
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	9
2.3.2	Beschrijving geplande werken	10
2.3.3	Werkwijze	17
2.4	Assessmentrapport	18
2.4.1	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	18
2.4.2	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	23
2.4.3	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	23
3	Samenvatting	24
4	Bibliografie	25
4.1	Publicaties	25
4.2	Websites	25
5	Bijlagen	26
5.1	Archeologische periodes	26

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

De zone waar bodemingrepen gepland worden in het kader van de vergunningsaanvraag valt volledig binnen een GGA-gebied, maar op uitdrukkelijke vraag van de stedenbouwkundig ambtenaar die het dossier behandelt, diende een archeologienota opgesteld te worden.

Omdat de confrontatie tussen de toekomstige werken en een beperkt aantal doorslaggevende aspecten aantoont dat geen verdere maatregelen nodig zijn, betreft het een archeologienota met beperkte samenstelling.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

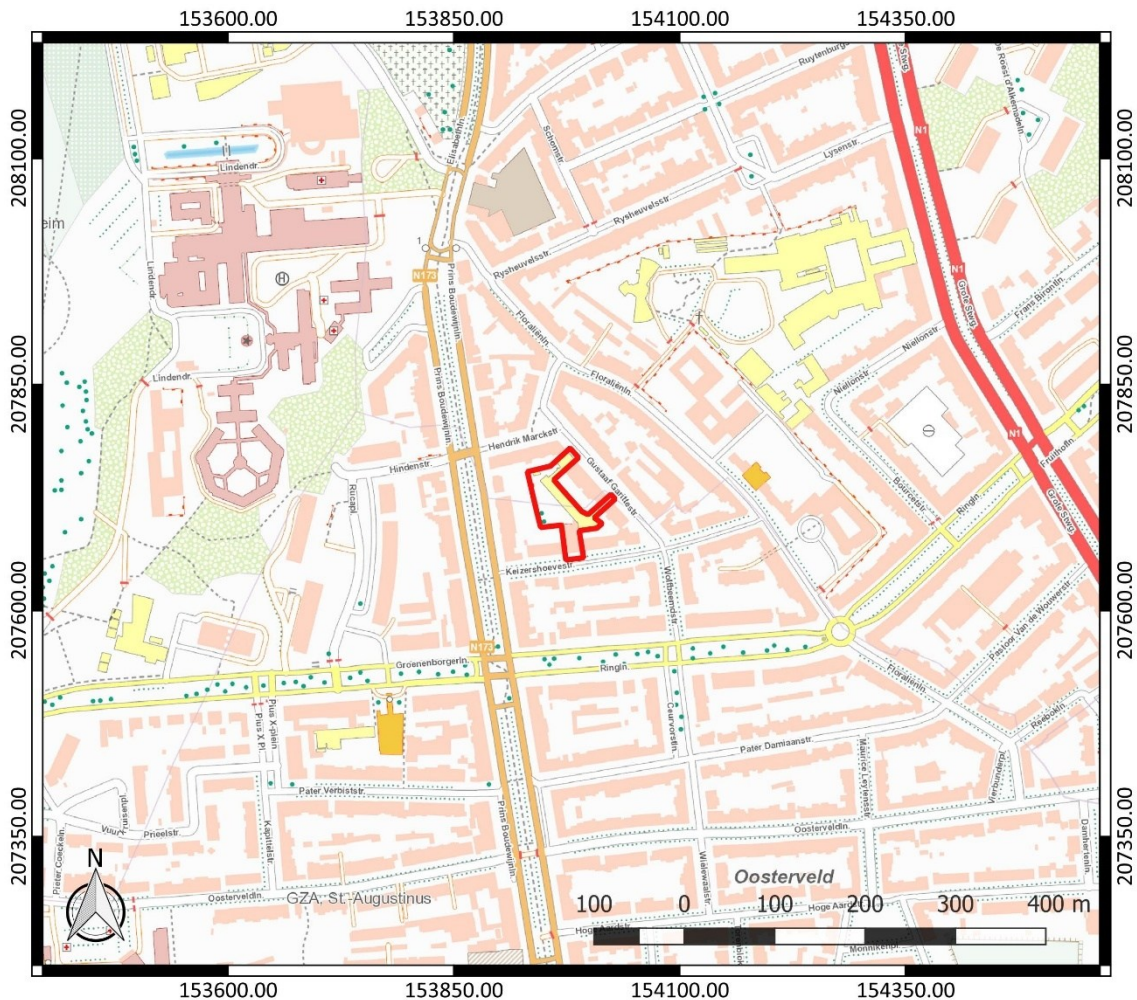
² <https://geo.onroenderfgoed.be>

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Antwerpen, afdeling 23/Berchem, Afdeling 3, sectie C, nummers 293F3 en 293G3; Antwerpen, afdeling 42/Wilrijk, Afdeling 1, sectie B, nummers 373K7 en 373L7

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 4147 m²

Topografische kaart:

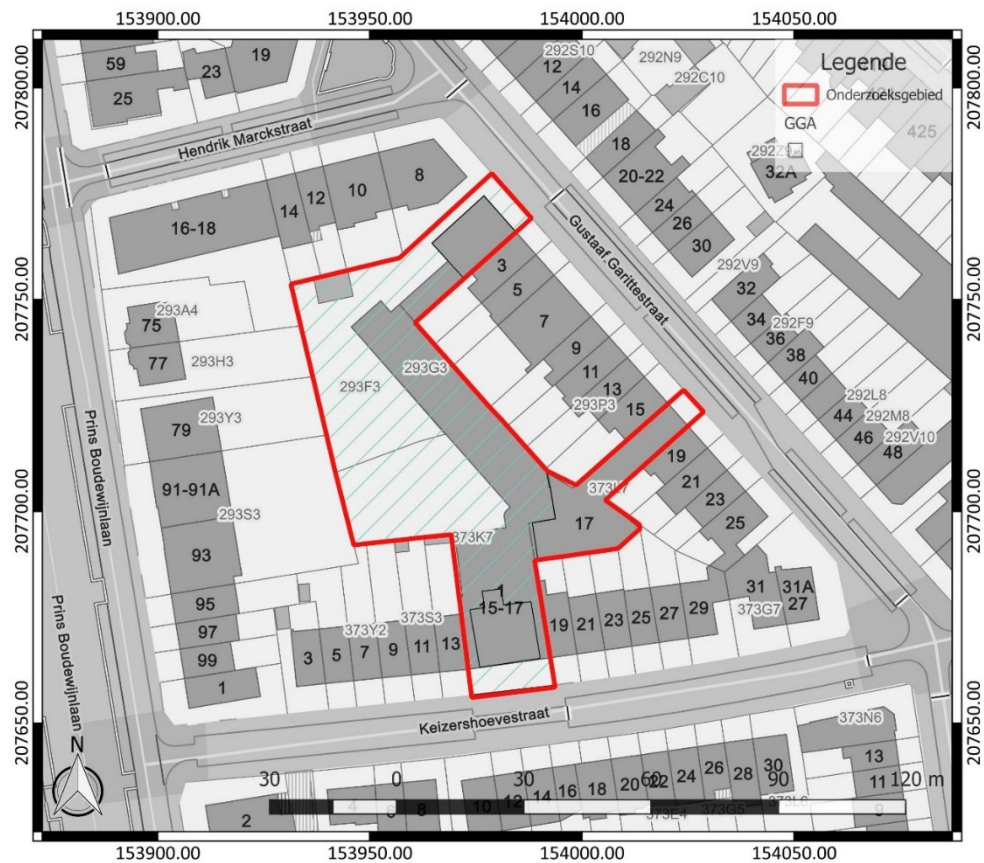

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 13/01/2026 – 10/06/2026

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, proefsleuven

Verstoorde zones: een groot deel van het onderzoeksgebied werd aangeduid als GGA-gebied naar aanleiding van eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek (zie verder). Een GGA-gebied is een gebied waar geen archeologisch erfgoed meer verwacht wordt. Verder blijken op het terrein ook nog verschillende kelders aanwezig, die eveneens een aantasting van het bodemarchief veroorzaakt hebben.

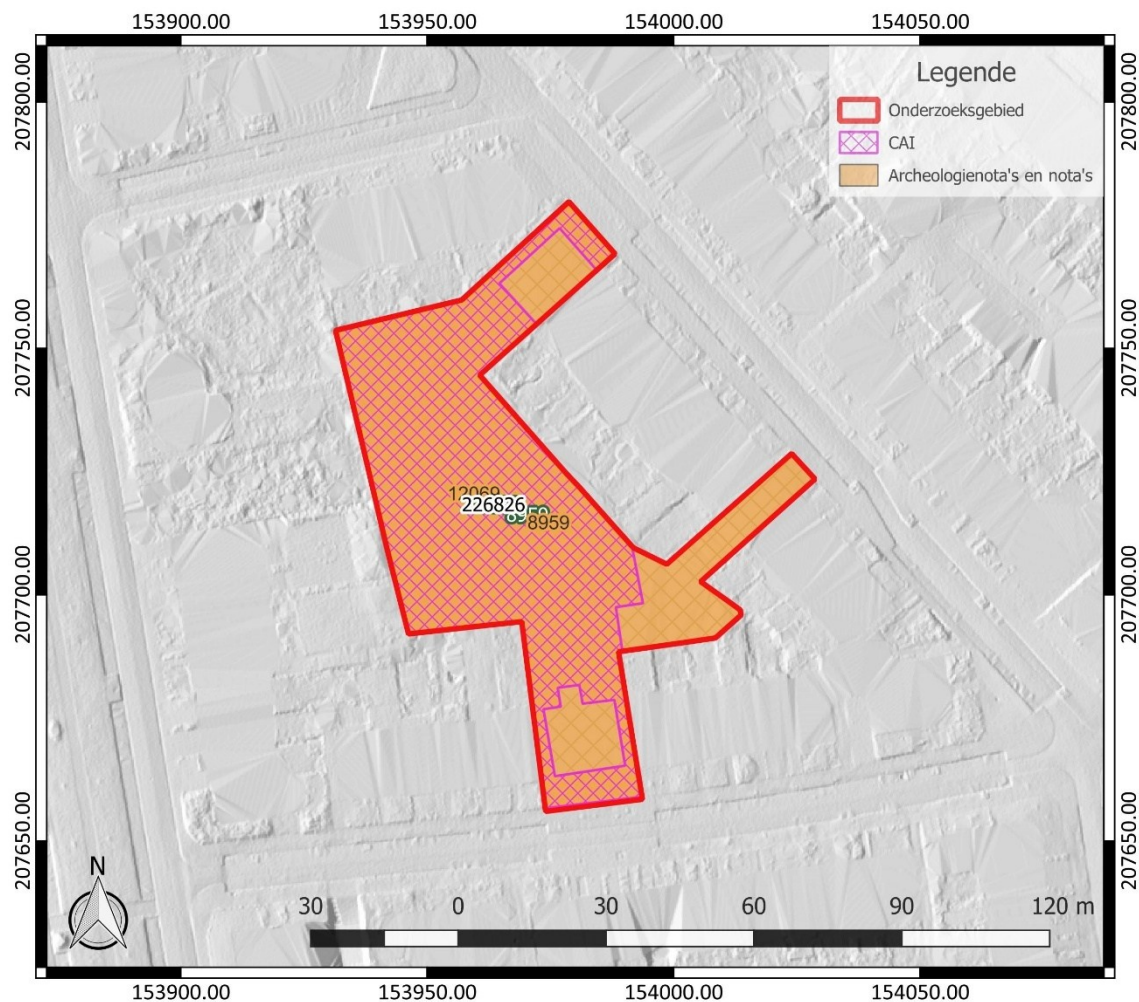
Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het GGA-gebied, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 4: Aanduiding van de bestaande kelders binnen het onderzoeksgebied, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.2 Archeologische voorkennis

Voor het onderzoeksgebied werd eerder al een archeologienota opgesteld (ID 8959). Die adviseerde de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek.³ In 2019 werd het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (ID 12069).⁴ Daaruit blijkt dat er geen sprake is van een waardevolle archeologische vindplaats binnen de onderzochte zone. Het onderzoek werd in de CAI-databank opgenomen met nummer CAI ID 226826.⁵ Op de resultaten van het onderzoek gaan we in hoofdstuk 2.4.1 dieper in.

Figuur 5: Aanduiding van de eerder uitgevoerde onderzoeken ter hoogte van het onderzoeksgebied, weergegeven op de Multidirectional hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm

Naar aanleiding van wijzigingen in de geplande werken werd nadien ook nog een nieuwe archeologienota (ID 35646) opgesteld.⁶ Omwille van een nieuwe vergunningsaanvraag met nieuwe ontwerpplannen, diende terug een nieuwe archeologienota opgesteld te worden.

³ Reyns/Ferket 2018, 36-37

⁴ Coremans 2019

⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2026: Keizershoevestraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/226826> (geraadpleegd op 15 januari 2026).

⁶ Reyns 2026

2.3 Onderzoeksopdracht

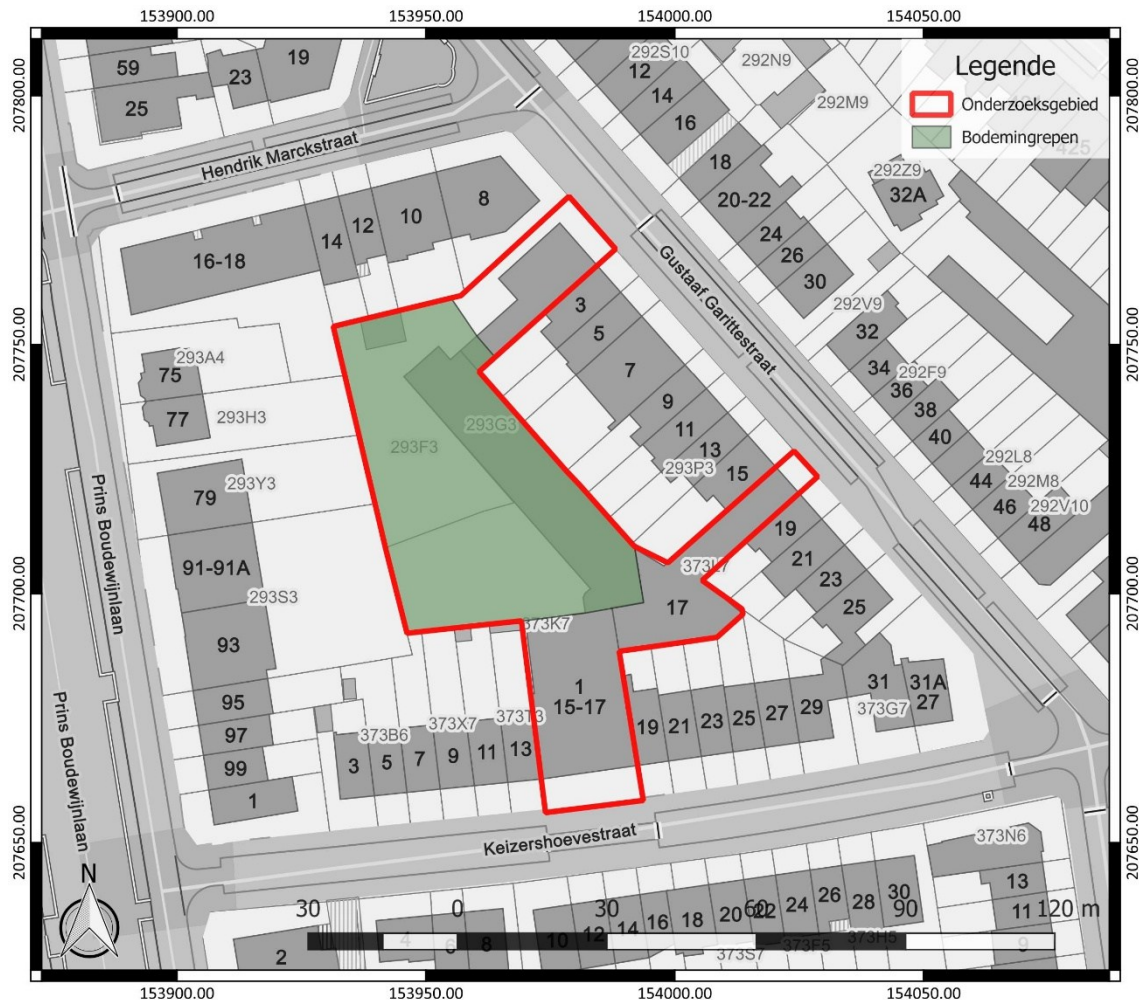
2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: in het kader van de geplande werken worden bodemingrepen gepland in een zone van maximaal ca. 2421 m².

Figuur 6: Aanduiding van de zone waar bodemingrepen gepland worden, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt de oprichting van een nieuwe schoolvleugel gepland. De sloopwerken van de bestaande bebouwing maakten deel uit van een eerdere vergunningsaanvraag.

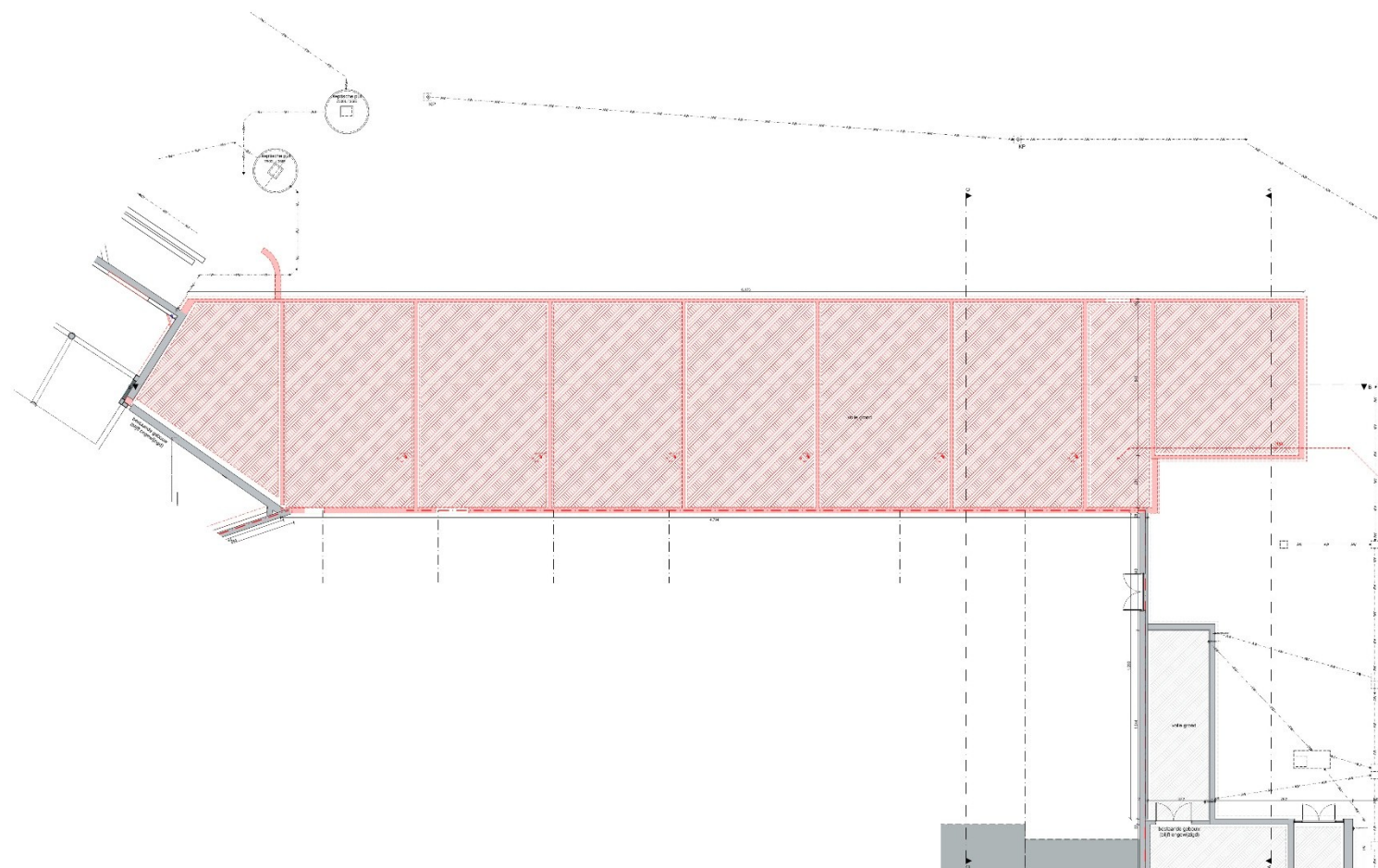
De nieuwe schoolvleugel wordt uitgevoerd op een vloerplaat op volle grond. Dit zal een verstoringsdiepte tot ca. 40 cm diep kennen. De nieuwe bebouwing wordt verder vermoedelijk gefundeerd op funderingsbalken. Dit zal een verstoringsdiepte tot naar schatting maximaal ca. 1,20 m diep kennen. De precieze funderingswijze en -diepte liggen op dit moment nog niet vast. Ze zijn afhankelijk van de resultaten van het uit te voeren sonderingsonderzoek. Ter hoogte van de aan te leggen liftput loopt de verstoringsdiepte ca. 1,20 m sterker op dan de verstoringsdiepte van de aan te leggen vloerplaat.

De nieuwe bebouwing wordt voorzien van nutspullen. De aanleg van de nieuwe nutspullen kent een verstoringsdiepte die oploopt tot maximaal ca. 3,20 m. Op het terrein wordt ook nog de aanleg van een wadi gepland. Die zal ca. 30 cm diep zijn.

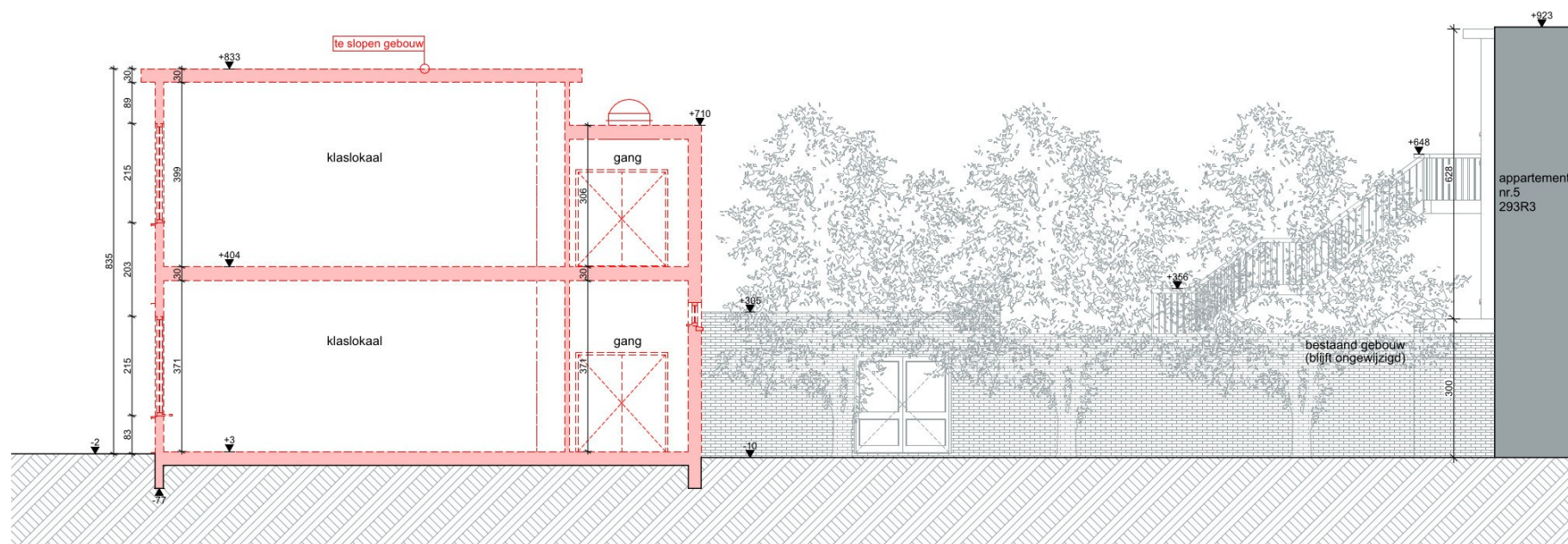
Waar mogelijk blijft de bestaande verharding behouden. Daar waar nieuwe verhardingen aangelegd worden, bedraagt de verstoringsdiepte maximaal ca. 65 cm. Tot slot wordt ook nog voorzien in groenaanleg met de aanplant van grassen, struiken en bomen. Bodemingrepen gerelateerd aan groenaanleg kennen een verstoringsdiepte die ligt tussen ca. 40 cm en 1,00 m.

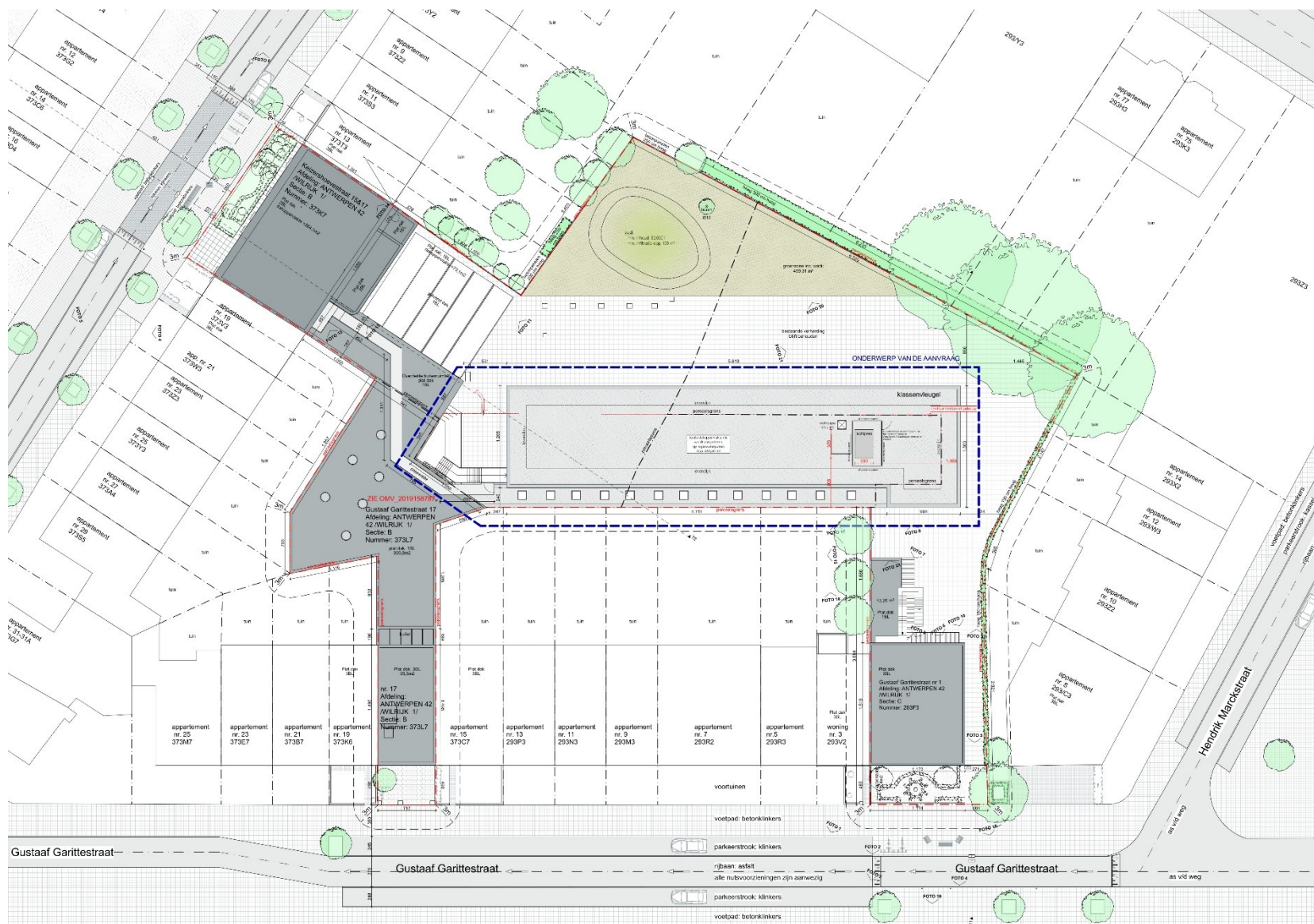
Figuur 7: Inplantingsplan bestaande toestand

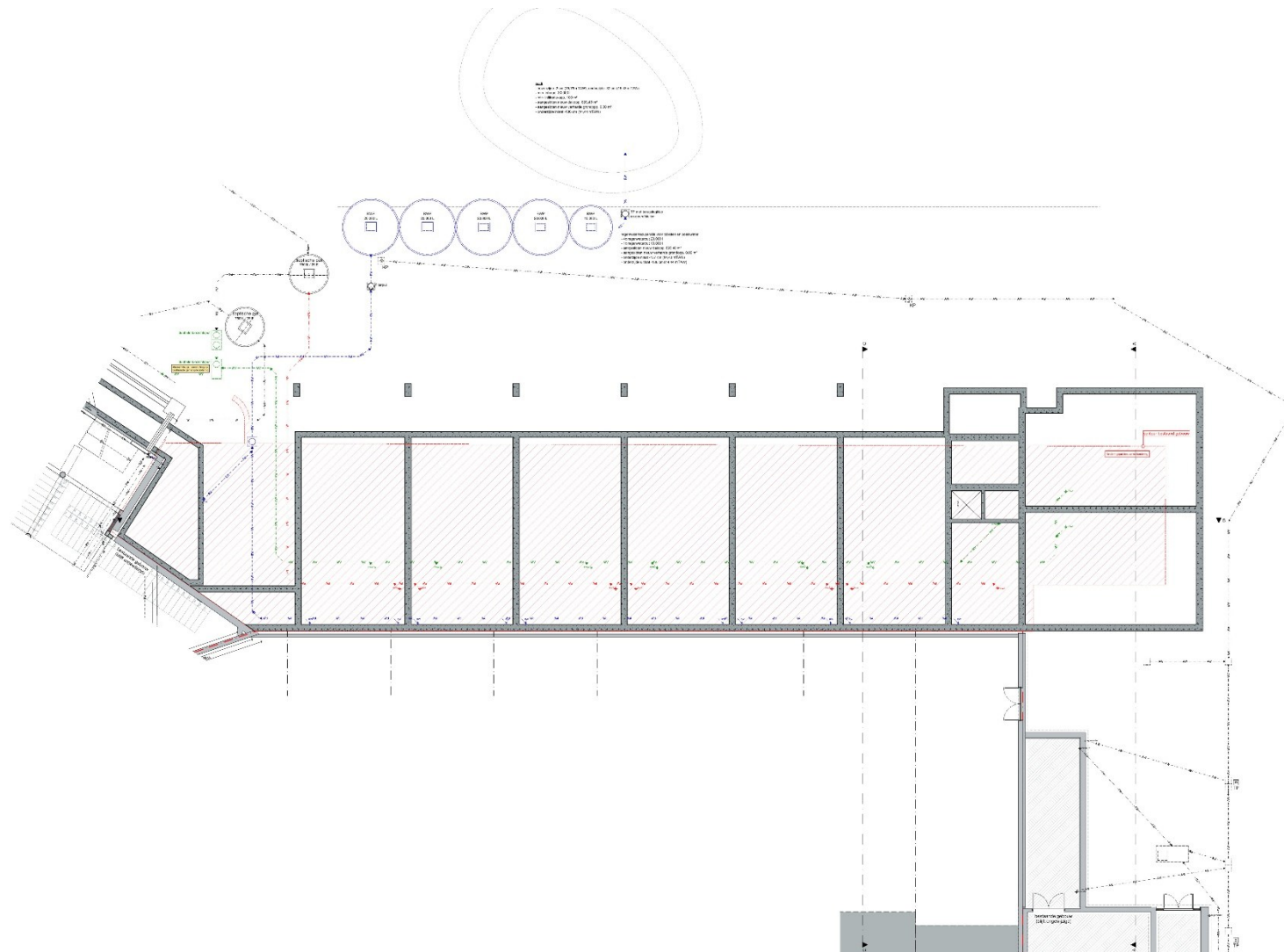
Figuur 8: Funderings- en rioleringsplan bestaande toestand

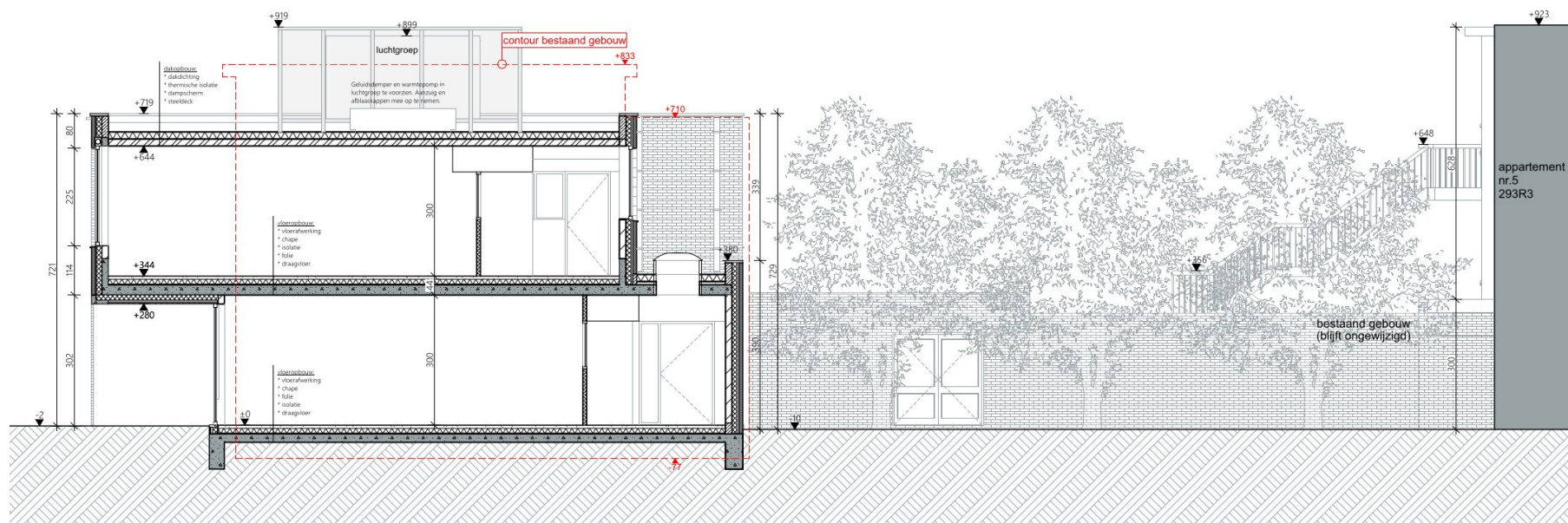
Figuur 9: Snede CC' bestaande toestand

Figuur 10: Inplantingsplan ontworpen toestand

Figuur 11: Funderings- en rioleringsplan ontworpen toestand

Figuur 12: Snede CC' ontworpen toestand

2.3.3 Werkwijze

Een archeologienota met beperkte samenstelling mag worden opgesteld omdat de confrontatie tussen de toekomstige werken en een beperkt aantal doorslaggevende aspecten van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader aantoont dat geen verdere maatregelen nodig zijn.⁷

Deze archeologienota met beperkte samenstelling wordt opgesteld met betrekking tot werkzaamheden op een terrein waar in het verleden al archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden. Hierdoor kan met aantoonbare zekerheid gesteld worden dat er geen archeologisch erfgoed meer aanwezig is in de zones waar bodemingrepen gepland worden. Het assessmentrapport blijft daarom beperkt tot het doorslaggevende aspect uit de beschrijving van het archeologisch kader van het onderzochte gebied.

⁷ Code van Goede Praktijk 4.0, 108

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

In juli en augustus 2019 werd op het terrein een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Daarbij werden zes werkputten aangelegd. Het gaat om vijf proefsleuven en één profielput. Het archeologisch niveau bevond zich op een diepte tussen 22 cm en 1,03 m onder het maaiveldniveau. Dit is op een hoogte tussen 14,54 en 15,19 m TAW. De bodemopbouw bestond uit verschillende machinaal aangebrachte lagen. Die lagen soms rechtstreeks op de C-horizont. In een aantal gevallen was tussen de machinaal aangebrachte lagen en de C-horizont nog een dikke antropogene humus A-horizont aanwezig.⁸

Figuur 13: Profiel 3 AB, werkput 3 (Coremans 2019, 28, fig. 22)

Verder werd een putwandprofiel geregistreerd tegen de gevel van de bestaande bebouwing om de funderingsdiepte ervan in kaart te kunnen brengen. Ter hoogte daarvan werden muurresten geregistreerd M3 en M4, die zich tot een diepte van respectievelijk ca. 1,00 m en 1,24 m onder het maaiveld bevinden (of 14,77 à 14,53 m TAW). Tussen M3 en M4 bevindt zich een betonnen steunblok M2. De drie muren steunen op een betonnen fundering M5 die tot ca. 1,40 m onder het maaiveld reikt (of 4,37 m TAW).

⁸ Coremans 2019, 7-28

Het archeologisch niveau bevindt zich tot ongeveer 1 m onder het maaiveld. De funderingen reiken bijgevolg dieper en betekenen een (plaatselijke) verstoring van het bodemarchief.⁹

Figuur 14: Profiel 5 AB, werkput 5 (Coremans 2019, 29, fig. 23)

De tijdens het proefsleuvenonderzoek aangetroffen sporen omvatten paalsporen, kuilen, greppels, ploegsporen, verstoringen en een natuurlijk spoor. Op basis van de niet uitgeloopte vulling en de scherpe aflijning van de sporen, worden ze in de nieuwe tot de nieuwste tijd gedateerd. Vondstmateriaal wijst voor enkele sporen specifiek op een datering in de nieuwste tijd. De aangetroffen greppels worden geïnterpreteerd als perceelsgreppels. Eén dateert op basis van historisch kaartmateriaal in de nieuwe tot nieuwste tijd. Een andere wordt gedateerd in de late middeleeuwen tot de nieuwe tijd.¹⁰

Er werd binnen het onderzoeksgebied geen waardevolle archeologische vindplaats vastgesteld tijdens het uitgevoerde onderzoek. De functie van de paalsporen en de kuilen is niet meteen duidelijk, maar staat vermoedelijk in verband met het (sub)recente gebruik van het terrein. De greppels zijn in verband te brengen met landindeling. De ploegsporen duiden op een gebruik van het terrein als akkerland in het verleden. Gezien het ontbreken van een waardevolle archeologische vindplaats werd geen bijkomend archeologisch onderzoek meer nodig geacht.¹¹

⁹ Coremans 2019, 28

¹⁰ Coremans 2019, 33-38

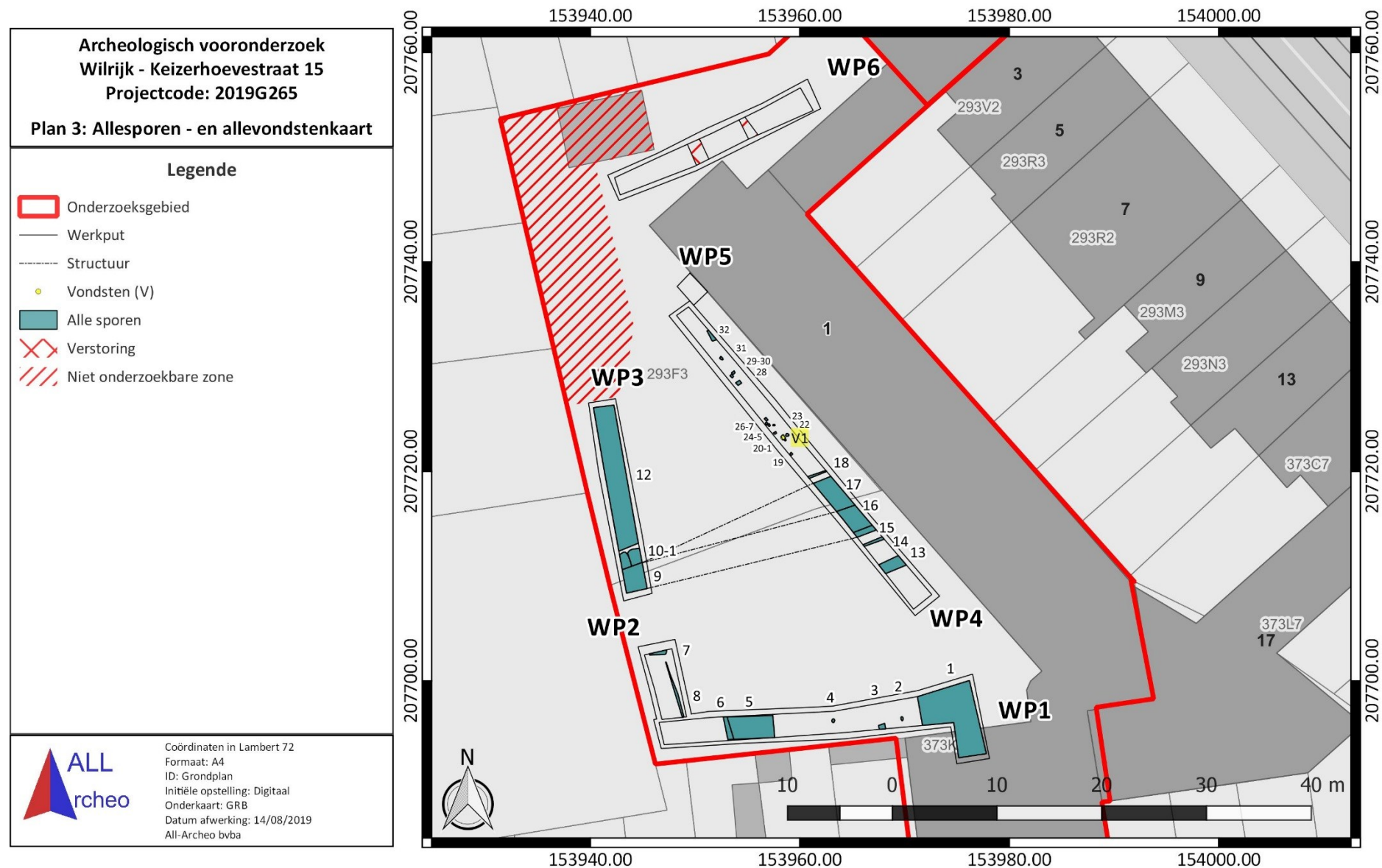
¹¹ Coremans 2019, 44

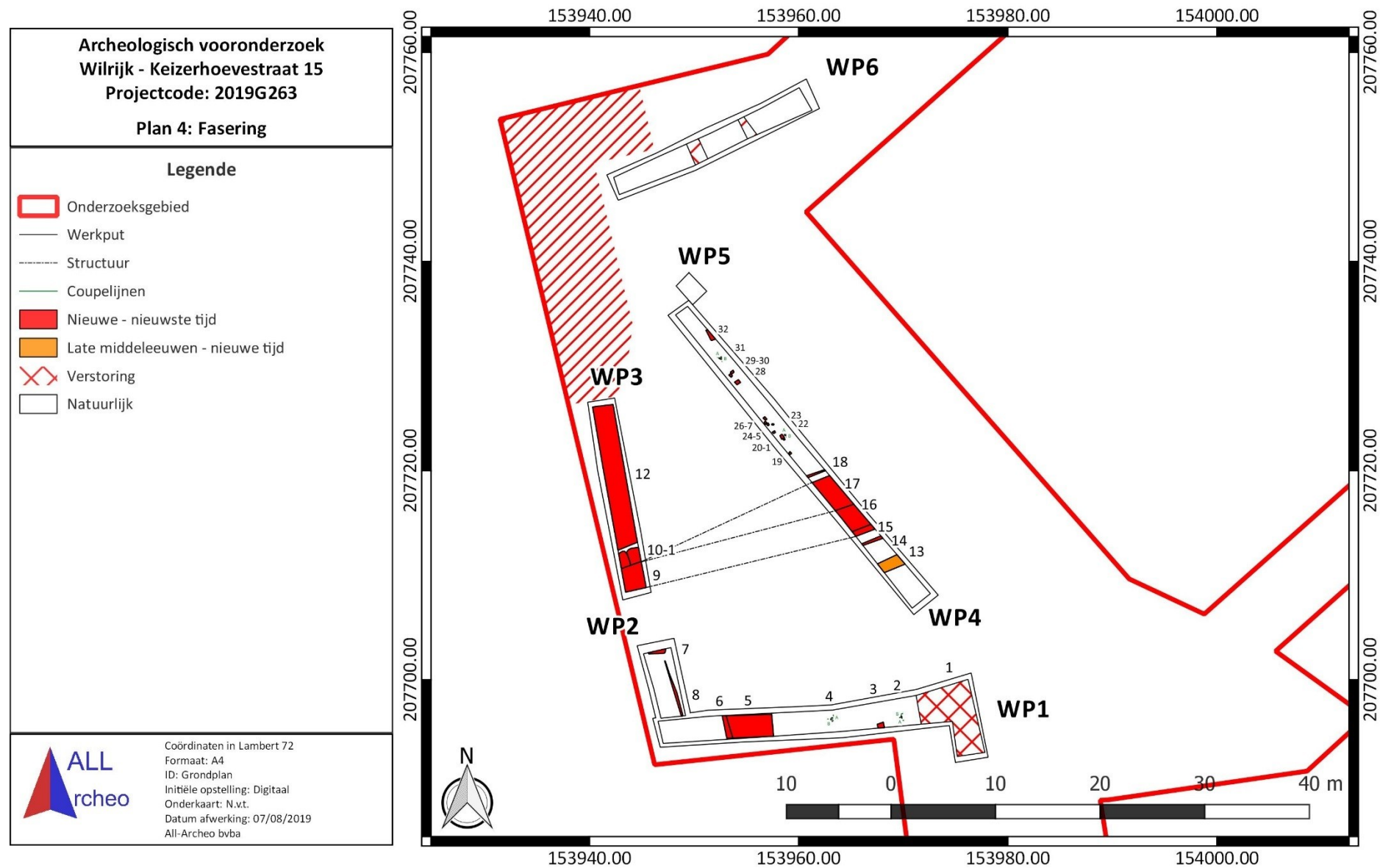
Figuur 15: Spoor 2 in het vlak (links) en in coupe AB (rechts), werkput 1 (Coremans 2019, 33, fig. 26)

Figuur 16: Greppe S13 in het vlak, werkput 4 (Coremans 2019, 38, fig. 34)

Figuur 17: Allesporen- en alle vondstenkaart, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be, uit Coremans 2019, 25, fig. 18)

Figuur 18: Fasering van de sporen (Coremans 2019, 32, fig. 25)

2.4.2 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?

In het verleden werd reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd op het terrein. Het gaat concreet om de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek. Daarbij kwamen sporen aan het licht die in de late middeleeuwen tot de nieuwste tijd gedateerd worden. Ze houden verband met het gebruik van het terrein als akkerland en met jongere bodemingrepen in het kader van de huidige bebouwing op het terrein.

Het uitgevoerde onderzoek heeft aangetoond dat er geen sprake is van een waardevolle archeologische vindplaats op het terrein. Bijgevolg kunnen we besluiten dat het archeologisch potentieel van het terrein slechts laag is.

Wat is de impact van de geplande werken?

Op het terrein wordt in een zone van maximaal ca. 2421 m² bodemingrepen gepland. De geplande werken omvatten de oprichting van nieuwe bebouwing met bijhorende omgevingsaanleg. De negatieve impact van de geplande werken op het aanwezige bodemarchief is beperkt te noemen, omwille van het ontbreken van een waardevolle archeologische vindplaats. De zone waar bodemingrepen gepland worden, ligt volledig binnen een GGA-gebied.

2.4.3 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Na het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt geen verder archeologisch vooronderzoek nodig. Het archeologisch potentieel van het terrein blijkt laag. In het verleden vond onder meer al een proefsleuvenonderzoek plaats binnen het onderzoeksgebied. Dit kon aantonen dat op het terrein geen waardevolle archeologische vindplaats aanwezig is. Het toonde ook aan dat de bestaande bebouwing reeds een versturende impact op het aanwezige bodemarchief heeft gehad.

Bijgevolg wordt de kans klein geacht dat waardevolle archeologische sporen aanwezig zijn op het terrein. Gezien het beperkte archeologische potentieel van het terrein wordt verwacht dat het potentieel op kennisvermeerdering in geval van bijkomend archeologisch vooronderzoek op het terrein erg gering zal zijn. Daarom worden geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig geacht.

3 Samenvatting

Op uitdrukkelijke vraag van de stedenbouwkundig ambtenaar die de vergunningsaanvraag voor de oprichting van nieuwe bebouwing met bijhorende omgevingsaanleg behandelt, diende een archeologienota opgesteld te worden. Daaruit blijkt dat in het verleden reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd werd op het terrein. Het omvatte de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek. Dit geeft aan dat er geen waardevolle archeologische vindplaats aanwezig is op het terrein. Naar aanleiding van het eerder uitgevoerd onderzoek werd het grootste deel van het terrein ondertussen ook aangeduid als GGA-gebied.

We moeten dan ook besluiten dat het archeologisch potentieel van het terrein slechts laag is en dat de uitvoering van bijkomend archeologisch onderzoek onvoldoende potentieel op kennisvermeerdering kent om de kosten ervan te kunnen verantwoorden. Daarom worden in het kader van de geplande werken geen bijkomende archeologische maatregelen meer nodig geacht.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Coremans, L., 2019: *Nota Wilrijk (Antwerpen) – Keizershoevestraat 15 en Berchem (Antwerpen) – Gustaaf Garittestraat 1 en 17*, Bornem (Rapporten All-Archeo bvba 875).

Reyns, N./R. Ferket, 2018: *Archeologienota Wilrijk (Antwerpen) – Keizershoevestraat 15 en Berchem (Antwerpen) – Gustaaf Garittestraat 1 en 17*, Temse (Rapporten All-Archeo bvba 711).

Reyns, N., 2026: *Archeologienota met beperkte samenstelling Wilrijk (Antwerpen) – Keizershoevestraat 15 en Berchem (Antwerpen) – Gustaaf Garittestraat 1 en 17*, Vornem (Rapporten All-Archeo bv 2559).

4.2 Websites

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2026)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2026)
<http://www.geopunt.be/>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

